

نقش بسیج در زیبا سازی مساجد

محمد منصور نژاد

مقاله حاضر مشتمل بر ۴ عنوان به شرح زیر است: الف) منشأ زیبایی و توجه به آن در دین؛ ب) انواع زیبایی؛ ج) جایگاه و کارکرد واقعی مساجد؛ د) نقش بسیج با بهره‌وری از ابعاد زیبایی در کارکرد واقعی مساجد.

الف) منشأ زیبایی و توجه به آن در دین: شاید مناسبتر بود که سخن با تعریف "زیبایی"، آغاز گردد، ولی همانگونه که استاد "شهید مطهری" نیز اذعان دارند از این مفهوم نمی‌توان تعریف واقعی ارائه کرد^(۱) و حداکثر این است که در تعاریف با بعضی از ویژگیهای زیبایی آشنا شویم^(۲) همچنین اهمیت "زیبایی" نیز در ذیل بحث حاضر خود بخود مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرد.

اما در باب منشأ زیبایی، سؤال اساسی زیر می‌تواند مطرح باشد که چه عاملی سبب می‌شود تا نمودها را به "زیبا"، "نازیبا" و "بیطرف" و یا هنرمندانه غیر

۱- مرتضی مطهری، فلسفه اخلاق، انتشارات صدرا، ۱۳۶۷، ص ۹۷.

۲- برای ملاحظه بعضی تعاریف زیبایی مراجعه شود به: ویل دورانت، لذات فلسفه، ترجمه عباس زریاب، چاپ دانشجویی: ۱۳۷۳، ص ۹- ۲۱۸ و، و.ت. ستیس، فلسفه هگل، ترجمه حمید عنایت، ج دوم، شرکت سهامی کتابهای جیبی (چاپ ششم): ۱۳۷۰، ص ۶۲۹.

هنرمندانه و خنثی تقسیم کنیم. مهمترین ریشه‌های توجه به این ابعاد متفاوت دو امر زیر است:

(۱) **فطرت یا استعداد زیبایی‌یابی**: بر خورد با مصادیق زیبایی، نهاد زیبایی انسان را تقویت می‌کند و بدینسان به فهم بی‌نهایت زیبایی راه می‌یابد. احساس زیبایی به صورت بالقوه در نهاد انسانها قرار دارد و برای دریافت زیبایی و بهره‌جستن از آن و به تصویر کشیدن آن، (هنر) و رسیدن به انبساط روحی، تنها باید این قوه به فعلیت برسد.

(۲) **عظمت روح انسان و کوچک بودن دنیا**: اینکه از دیدگاه مذهبی دنیا به "زندانی" تعبیر شده است، مقایسه دنیا در مقابل عظمت روح انسان است و الا برای بعضی از روحها، دنیا جایی بس فراخ و مغتنم است. در زیبایی است که انسان کم‌کم از دایره محدود و محصور دنیا خارج شده و برای بالاتر از آن نقشه داشته و تخیل فراتر رفتن از آن را می‌کند. در مسیر زیبایی حقیقی و معشوق واقعی است که خود اصلی را یافته و اقناع و ارضا می‌گردد.

"هنر" که فی الواقع زیبایی‌آفرینی است نیز از کارهایش این است که بعد از آنکه انسان با آگاهی بیشتر از طبیعت گریخته و طبیعت را با خود بیگانه می‌بیند و خود را در دنیا غریب یافته، به کشمکش در می‌آید تا احساس غربت در او تخفیف پیدا کند (۱)

بحث از زیبایی در دین را با این نکته آغاز می‌کنیم که خداوند خودش را به سبب "زیبایی (جمال) و صفت می‌کند و همچنین همین مفهوم و متعلقات آن هشت بار در قرآن مجید آمده است. مثلاً در قرآن، ستارگان به زیبایی وصف شده‌اند

۱ - برای مطالعه بیشتر منشأ هنر و زیبایی مراجعه شود به: محمد تقی جعفری، "مقاله جایگاه زیبایی در فلسفه زندگی، نامه فرهنگی شریف: دی ماه ۱۳۷۲، صص ۹ - ۱۵.

صافات / ۶) و از باغهای زیبا سخن به میان آمده (نمل / ۶۰) و از صفت اخلاقی صبر به زیبایی یاد گردیده است. (معارج / ۵) و ...

غیر از نکته فوق، خود شیوه عرضه قرآن، زیبا و هنرمندانه است. در این باب سخن بسیار است و طرح آنها با غرض مقاله دور می افتد. تنها اشاره می شود که "سید قطب" در این باب نکات دقیق و قابل توجهی را استخراج کرده و معتقد است که "تصویر" ابزار خاص و مناسب در اسلوب بیان قرآنی است و برای آزمون این مدعا، در هشت مورد به مثالهای قرآنی استشهاد نموده و در بیان ویژگیهای هنری قرآن به انحاء ارائه داستان و تنوع نمایش در آن بر اساس آیات قرآنی می پردازد و همه این سخنان را با زیبایی و هنر بدین نحو پیوند می زنند که "در مواجهه با این صحنه ها نباید فراموش کنیم که همه در لباس فاخر هنری عرضه شده اند و ما چنان می پنداریم که آنها را در واقع می بینیم و نه خیال. این اعجاز از برکت شخصیت دادن به آفریده ها و قدرت بیان حاصل می شود و فراموش نکنیم که نقش انگیزی و هنرریزی قرآن تنها و تنها با همین کلمات عادی است. (۱)

برای رعایت اختصار و تأکید بر اهمیت زیبایی و هنر به عنوان نتیجه این بخش، با بیان جمله ای از مقام معظم رهبری این عنوان خاتمه داده می شود. ایشان بر این باورند که "آنکه جاذبه دارد زیبایی است، زیبایی اگر نبود کسی نگاه نمی کند تا از آنچه که در آن وجود دارد، چیزی بفهمد"، "آدم معمولی برای اینکه بفهمد، احتیاج دارد که توجهش جلب شود... چه موقع نگاه خواهد کرد؟ آن وقتی که جاذبه وجود داشته باشد، آن وقتی که هنر باشد، زیبایی باشد." (۲)

۱- سید قطب، آفرینش هنری در قرآن، ترجمه محمد مهدی فولادوند، بنیاد قرآن: ۱۳۵۹

ص، ۷۵ و ص ص ۷۴-۴۴ و ۶۱-۱۵۹.

۲- هنر از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت اعلیٰ خامنه ای، دفتر نشر فرهنگ

اسلامی، چاپ چهارم: ۱۳۷۳، ص ۱۹.

تا اینجا، ضمن توجه به تعریف واقعی نپذیرفتن زیبایی، از دو منشأ فطرت و عظمت روح انسان، به عنوان سرچشمه‌های زیبایی اشاره شده و آنگاه بسیار لوجزیر به توجه دین به امر زیبایی اشاره گردید.

(ب) انواع زیبایی: در یک تقسیم بندی کلی، زیبایی به دو نوع "محسوس" و "غیر محسوس" قابل تقسیم است:

۱) **زیبایی محسوس:** بعضی خواسته‌اند فقط زیبایی محسوس، آن هم بخشی را که به رابطه دو انسان بر می‌گردد تحت عنوان "عشق" مبدأ نخستین زیبایی‌ها بشمارند و زیبایی‌های دیگر طبیعت را معنای مجازی و ثانوی آن زیبایی قلمداد کنند.

آنها بر این باورند که "حساسیت به زیبایی ممکن است از شخص مطلوب و محبوب به اشیاء وابسته به او و به رفتار و شکل گفتار او به هر چه از راه تملک و شباهت از اوست برسد و تمام جهان از لطف و زیبایی او بهره بگیرد.

این مبنا از روی دو مفروض منتج می‌شود اول این که: زیبایی امری "ذهنی" است؛ و ثانیاً عشق تنها در عشق انسانی آنهم در قالب حسی و جنسی خلاصه میشود.

حال آنکه اذعان به این حد از زیبایی، پایین آوردن سطح نگرش و کوچک دیدن افقهای انسانی است، در صورتی که حوزه‌های واقعی زیبایی انسانی را در زیباییهای غیر محسوس باید جست.

۲) **زیبایی غیر محسوس:** این نوع از زیبایی خود در دو سطح قابل بررسی است: اول زیبایی مربوط به قوه خیال: این نوع زیبایی که به صورتهای ذهنی انسان مربوط است و باعث جلب توجه و کشش افراد می‌شود "استاد شهید مرتضی

مطهری" در شرح این نوع زیبایی "آورده‌اند: زیبایی فصاحت و بلاغت در چیست؟ ... زیبایی است که چنین می‌کند آن زیبایی چیست؟ آیا زیبایی لفظ است؟ نه، تنها لفظ نیست، بلکه معانی این الفاظ است. البته خود لفظ هم، در فصاحت دخالتی دارد، ولی تنها لفظ نیست، معانی این الفاظ و معانی ذهنی آن چنان زیباکنار یکدیگر قرار گرفته که روح انسان را به سوی خود جذب می‌کند ... قرآن نفوذ خارق‌العاده خودش را از چه دارد؟ از زیبایی و فصاحتش ... " (۱)

دوم: زیبایی معقول: که بالاتر از زیبایی قوه خیال بوده و فقط توسط عقل درک می‌شود و به آن زیبایی عقلی، یا حُسن عقلی گویند. بعضی کارها فی حدّ ذاته دارای زیبایی فرض می‌شوند. در این بخش، عقل انسان به جایی می‌رسد که زیبایی معنوی کارهای اخلاقی را درک می‌کند. زیبایی فداکاری، استقامت و عدالت، با عقل درک می‌شود.

البته زیبایی عقلی، به زیبایی قلبی بر می‌گردد، چون حسن و قبح، از مقوله احساسند، که کار قلب است. انسان در فطرت ناخودآگاه خود، زیبایی آنچه را که خدا از او خواسته است، درک می‌کند. (۲)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ج) جایگاه و کارکرد واقعی مساجد: در این قسمت برای رعایت اختصار، بدون هیچ شرح و تفسیری تنها به دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) در مورد نقش واقعی مساجد اشاره می‌گردد.

ایشان می‌فرمودند: "از مسجد تبلیغات اسلامی شروع می‌شده است و از مسجد حرکت قوای اسلامی برای سرکوبی کفار و وارد کردن آنها در بیرق اسلام بوده است. همیشه در صدر اسلام مسجد مرکز حرکات و مرکز جنبشها بوده است. شما

۱- فلسفه اخلاق، صص ۴-۱۰۲.

۲- برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به: فلسفه اخلاق، صص ۱۰-۱۰۷ و صص ۱۳۱.

که از اهالی مسجد و از علمای مساجد هستید ، باید پیروی از پیغمبر اسلام و اصحاب آن سرور کنید و مساجد را برای تبلیغ اسلام و حرکت اسلامیت و برای قطع ایادی شرک و کفر و تأیید مستضعفین در مقابل مستکبرین قرار بدهید. (۱)

و در جای دیگر می فرمایند که: "این مساجد است که این بساط را درست کرد، این مساجد است که نهضت را درست کرد ، در عهد رسول الله هم و بعد از آن تا مدتها مسجد مرکز اجتماع سیاسی بود ، مرکز تجهیش بود . محراب یعنی مکان حرب ، مکان جنگ ، هم جنگ با شیطان و هم جنگ با طاغوت . از محرابها، باید جنگ پیدا شود ، چنانچه بیشتر از محرابها و از مسجدها پیدا می شد. " (۲)

تا اینجا از سویی به جایگاه زیبایی در دین و اهمیت آن بر اساس نگرش دینی و منشأ فطری و خدایی آن و طرح مسأله زیبایی در کلام و کتاب مقدس الهی اشاره شد. حاصل آنکه مسأله زیبایی در دین موضوعیت دارد. نکته بعدی آنکه زیبایی تنها در زیبایی محسوس ، خلاصه نشده بلکه آنچه شایسته شأن انسانی است ، فراتر رفتن از حوزه محسوسات است، که به زیبایی خیال و عقل و دل اشاره شد نهایتاً نقش واقعی مسجد در حد مسایل عبادی فردی خلاصه نشده ، بلکه بر اساس سنت نبوی به نقل از مفسر واقعی اسلام ناب محمدی ﷺ ، صبغه "اجتماعی" و "سیاسی" و "نظامی" دارد و مسجد اولویت دارد.

حال در ادامه باید به رسالت بسیجیان ، این مردان مسجد و سنگر اشاره نمود که چگونه می توانند از ابزارهای زیبایی ، در میدان حسّی و فرا حسّی برای زیبا سازی مسجد و ایجاد جذبه و کشش در آن و سوق دادن این پایگاه الهی به جایگاه واقعی خود بهره ببرند. از آنجا که پای "زیبایی" به میان می آید، کار، ظرافت ، دقت ، حساسیت و در عین حال لطافت ، کشش و جاذبه خاص خود را می یابد.

۱ - اسلام ناب در کلام و پیام امام خمینی (ره)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) :

د) نقش بسیج با بهره‌وری از ابعاد زیبایی در کارکرد واقعی مساجد: چنانچه ملاحظه شد، مسأله زیبایی در سه بعد "حسی" و "خیالی" و "عقلی" قابل بررسی است. در این بخش از سخن، نقش بسیجیان در بهره‌وری از هر یک از انواع زیبایی در ایجاد جاذبه برای مساجد مورد بحث قرار می‌گیرد:

۱) زیبایی "حسی" در مساجد: در بخش زیباییهای مشهود و ملموس ... بسیجیان از دو زاویه "ایجابی" - "اثباتی" و "سلبی" می‌توانند عمل کنند. اما اقدامات "اثباتی" بسیجیان در زیبا سازی مساجد به شکل فعالیتهای زیر می‌تواند باشد:

۱-۱) رعایت ظواهر و حضور زیبا در مساجد: چنانچه در روایات نیز تأکید شده است، باید با لباس تمیز و آراسته و تا حد امکان سفید، معطر و نظیف در صفوف جماعت و مساجد حاضر شوند و وضع موی سر و ریش و ... متناسب، آراسته باشد، هر چندگاه کلیه بسیجیان مساجد، با لباس بسیجی، چفیه مرتب و حتی الامکان یک شکل، در صفوف جماعت حاضر شوند و خصوصاً صفوف اول را پوشش دهند.

۲-۱) نظم و بسیجیان در مساجد: بی نظمی و بی تناسبی، نازیبا و نامطلوب جلوه می‌نماید. در مقابل نظم، تناسب و موزون بودن، ایجاد زیبایی و جاذبه می‌کند. بسیجیان باید عملاً در انظار دیگران نظم را به نمایش بگذارند تا بر زیبایی مساجد از این جهات بیفزایند. مثلاً، صفوف نماز جماعت را بسیار مرتب و منظم شکل بدهند؛ حضور منظم و اول وقت در مساجد داشته باشند، که محافل و جمع بسیجیان در ابتدای نماز ایجاد جاذبه می‌کند؛ خروج بسیجیان از مساجد دیرتر از دیگران و در ترتیب خاص و حساب شده باشد.

۳-۱) بهره‌وری از ابزارهای هنری و زیبایی آفرین: در مساجد، بسیجیان از "طراحی"، "خطاطی" و "نقاشی" و ... بهره برده، مطالبی را که مربوط به نماز می‌باشد

۲) (متن نماز غفیله، آیات خاص، ادعیه بین نماز، اذکار دیگر و...) در قالبهای بسیار زیبا و در زیباترین شکل ممکن ارائه دهند؛ تبلیغات دیگر مربوط به بسیج، انقلاب، ایام... و دیگر مطالب را نیز لزوماً از طراحی و ابتکارات افراد خوش ذوق بهره ببرند و تراکتها و پارچه‌های نصب و توزیع شده باید روند کیفی و مطلوب‌تر بخود بپذیرند و زیبایی قالبها، افراد را به توجه کردن در محتوی راغب می‌نماید.

اما اقدامات "سلبی" بسیجیان برای زدودن زشتیها تا به جاذبه و زیبایی آن لطمه نخورد، نیز خود بخود قابل توجه و در خور ملاحظه است. اقداماتی از قبیل: شستن نوبه‌ای و هر چند گاه یکبار ظرفها و فرشهای مساجد؛ زیرا که گاهی انسان از شدت بوی فرشها بدفرشها تحمل سجده بر روی آنها را ندارد؛ برادران بسیجی توجه داشته باشند با لباس عرق کرده و جوراب کثیف داخل مساجد نشده و این فرهنگ را به دیگران نیز سرایت دهند؛ اطلاعیه‌ها، پارچه‌ها و نوشته‌های قدیمی و کثیف از درون مساجد هر چند گاه پاکسازی شوند؛ لامپها، شیشه‌ها و امکانات از این قبیل به صورت برنامه‌ریزی شده غبار رویی شوند.

۲) **زیبایی خیال در مساجد:** بسیجیان باید از ابزارها و معابر و منافذی که باعث زیبایی در میدان خیال می‌شود بهره‌گیرند. در این راستا به صورت ایجابی پیشنهاد می‌گردد که:

۱-۲) بهره‌گیری از ابزارهای بر انگیزاننده قوه خیال: مثلاً بسیجیان در مراسمها حتماً از موسیقی های رزمی (نه بزمی)^(۱) و از ادوات ضروری در این راستا بهره

۱ - اینکه موسیقی مطلقاً از نگاه دینی مورد مقبول و یا مطرود واقع نشده است، از آنروست که جدای از محتوای فاسدی که می‌تواند ضمیمه آهنگها شود، خود آهنگهای طرب‌آور و بزمی می‌تواند روحیه عفاف، حیا و... را از جامعه بزدايد. به عنوان شاهد می‌خوانیم که "مادیانهای

گیرند، در شعر و سرودها برای مناسبتها، ضمن توجه کامل به محتوا، به نغمات و قالبهای ارائه به آنها توجه کامل نمایند، تا زیبایی های منبعث از آن بر جاذبه مساجد بیفزاید، از نوارهای اساتید مشهور و قراء جهانی به مناسبت و در زمانهای مناسب استفاده شود.

۲-۲) دقت در ارائه برنامه‌های مربوط به حوزه تخیل: مثلاً بسیجیان با حضور فعال در مساجد، در تصمیم‌گیریها مؤثر بوده و جهت دهنده به فعالیتهای تبلیغی مساجد باشند. به عنوان مثال در انتخاب مؤذن، مکبر، مجری برنامه‌ها حضور داشته باشند. در ادعیه حتماً زیبایی صوتی لحاظ گردد و افراد منتخب به اینگونه فعالیتها پردازند، از قاریان خوش صوت در محافل سؤد جسته و حلقه‌های قرآنی را بعد از نمازها پیشنهاد و تقویت نمایند (چنانچه سابقه ارائه سوره واقعه از سوی بعضی رزمندگان به صورت جمعی در جبهه‌ها و پشت جبهه‌ها موجود می‌باشد)، در ارائه دکلمه‌ها، مداحیها، مقالات ضمن توجه به محتوا حتماً به قالبهایی که زیبایی های مربوط به قوه تخیل را بر می‌انگیزاند توجه شود؛ در ارائه نمایشها، فیلمها و ... به جنبه‌های هنری و زیبایی شناختی توجه عمیق شود که می‌تواند در نماز، ادعیه، مسجد و ... مؤثر افتند.

طبیعی است که باید از کلیه مواردی که سبب تلخی ذائقه‌ها، ایجاد عکس العمل سوء در قوه مخیله می‌شود، خودداری کرد. مثلاً از افراد بد صوت خواهش گردد که اذان، قرائت قرآن و ... را به عهده نگیرند. (البته نحوه طرح و برخورد با این افراد باید حساب شده باشد که مشکل دیگری پیش نیاید).

۳) توجه به زیبایی معقول مساجد: در این قسمت، عمده بحث آن است که

جامعه اسلامی با عقل خود و در نهایت با قلب و دل خود، زیبایی‌های اعمال حسنه و زیبا را درک کند و بدانها جذب شود و در این زمینه بسیجیان در مساجد می‌توانند نقش عمده‌ای را به عهده گیرند. توضیحاً اشاره می‌شود که خوب است در شیوه‌های تربیتی از تهدید جسمانی (قانون و مجازات‌های حقوقی)، تهدید آخرتی (عذاب قیامت) غیره که از عوامل بازدارنده‌اند، استفاده شود در این قسمت سخن بر سر آن است که آحاد جامعه در مسیر تربیت (مثلاً راست‌گویی) نه از آن سو که حتی بهشت آفرین است یا فلان عمل که عذاب آور است، بلکه بدان جهت راست بگویند، که این عمل زیباست و انسانی که طبع زیبایی شناسی و عقل در آکامه جمال فهمی دارد، تن به آلودگی دروغ نمی‌دهد و به راست‌گویی و صداقت‌گرایش دارد. افعال عینی و عملی بسیجیان در ترویج زیبایی‌های معقول در مساجد در اشکال زیر قابل توصیه‌اند:

۱-۳) الگوی عملی اسلام: بسیجیان به تعبیر حدیث مشهور، باید مردم را در عمل به اسلام و به زیبایی‌های فرامین الهی بخوانند، نه صرفاً زبان، در اینجاست که شیوه دست دادن، مصافحه، ارتباط، نشستن، برخاستن، حرف زدن و حتی سکوت بسیجیان در عمل می‌تواند مساجد و اماکن بسیج را به عنوان اسلام مجسم در بیاورد و یک برخوردار زیبا می‌تواند گاه زندگی یک فرد را عوض کند و یا عمل قبیح و زشت او را اصلاح کند. (برخورد سنجیده امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام در اصلاح وضوی پیرمرد، که آن کار چقدر فشنگ و حساب شده بود.)

۲-۳) ملاحظه زمان و مکان در تبلیغات و مساجد: برای اینکه آمدن به مسجد، به عنوان سنت حسنه‌ای در آید، از کلیه افعال و اعمالی که سبب تصویر نازیبای مسجد می‌شود، خودداری گردد. مثلاً نماز جماعت باید در زمان محدودتر و با سرعت بیشتر از نمازهای احیاناً فردائی برگزار گردد. (توصیه به شیوه نماز جماعت

در کلمات پیامبر و حضرت امیر علیه السلام برای ائمه جماعات و استانداران موضوعیت داشته و مورد تأکید واقع شده است.)، از سخنرانی بین نماز جماعت خودداری گردیده و در زمانهای مشخص و اعلام شده در بعد از نماز باشد، که علاقمندان از آن بهره جویند و کسانی که مشکل و کار دارند از ثواب مسجد و جماعت محروم نمانند. معقول کردن حضور در مساجد از این جهت مهم است که می توان به یک جوان به صورت کاملاً مستدل توصیه نمود که شما مثلاً $\frac{1}{4}$ ساعت را برای نماز مغرب و عشاء بیابید و یا از فلان مغازه دار خواست که مدت محدودی درب مغازه را ببندد. در این صورت حضور در مساجد ایجاد جاذبه نموده و صفهای نماز طولانی تر خواهد شد.

۳-۳) معرفی زیبایی های جنگ تحمیلی : مهمترین زیبایی جنگ تحمیلی هشت ساله ، تربیت نسلهایی است که مظهر صداقت، ایثار و فداکاری اند. به تصویر کشیدن چهره شهدا، جانبازان، آزادگان و بخصوص تأمل و تمرکز بر ارائه زندگی دلیر مردانی که در میدانهای علمی و اجتماعی موفق و الگو بوده اند و هستند، اعتماد به خدای این افراد، توکل، زهد و عزت نفس آنها و فراری بودن از تذلل و خواری و سرخم نکردن در مقابل کس و ناکس، لذا مبلغین می توانند از این نموده های عینی در ارائه دین در مساجد بهره ببرند.

۳-۴) تأکید به جامعیت نقش مساجد : یکسو نگری، تک بعدی و تنها به یک گوشه امری پرداختن، نقص در کار بوده و در عوض کمال، و موزونیت، حسنی است که در نتیجه زیبا و مطلوب است و در ارائه دین نیز جامعیت، به مقبولیت و مطلوبیت آن و نهایتاً معقولیتش می افزاید و چنانچه اشاره شد در مساجد هم، کارکرد اصلی آن تأکید بر ارائه صیغه های سیاسی، اجتماعی، نظامی و.... می باشد، پس برای ایجاد جاذبه در مساجد باید همزمان "مسجد" پاسخگوی نیازهای

متفاوت باشد.

اگر مسجد، مکان حرب، اعزام به جبهه، سازماندهی نیروها و... است، نقش محوری "بسیجیان" در مساجد به این ابعاد پوشش می‌دهد. برای ایجاد جاذبه در سایر میادین نیز باید مراکز مؤثر در امور جامعه، را با مساجد مرتبط نمود. گشایش "صندوقهای قرض الحسنه" در ابعاد اقتصادی، و همینطور قرار دادن محل کار "شورای" مناطق و محلات، در مساجد که به نوبه خود می‌توانند در مورد مسایل اقتصادی و اجتماعی تصمیم بگیرند و لذا به مشکلات و اختلافات مردم در مراحل اولیه رسیدگی کنند. و هم چنین مراکزی که در "امور جوانان" (مشکلات فرهنگی، تربیتی، ازدواج و...) تصمیم گیرنده باشند. همه سونگری مساجد و خلاصه نشدن در مسایل فردی و عبادی سبب موزونیت، تناسب، زیبایی معقول مساجد و نقش محوری این اماکن الهی می‌گردد، ضمن اینکه مسجد به کارکرد واقعی خود که در صدر اسلام داشته، باز می‌گردد.

۳-۵) در جهت "سلبی" نیز کلیه مسایلی که بر زیبایی های معقول مساجد لطمه می‌زند، باید جلوگیری شود. به جای تکیه بر "کمیته‌ها" و ارائه برنامه‌های عریض و طویل و بی تناسب، اصل را بر "کیفیت" برنامه‌ها گذارده و روی لحظه به لحظه آن تأمل شده و از مجری، مداح، واعظ، و شوراها دخیل در امور متفاوت، همه حساب شده و از بهترین، خوش برخوردترین، عاملترین و موجه‌ترین نیروها برگزیده شوند. از اینکه مسجد، نقش سلب امنیت روحی و روانی و... را بازی کند، جلوگیری کنند و بدین جهت خصوصاً بلندگوی مسجد، غیر از اذان را به بیرون پخش نکنند. حتی پخش صدا در داخل مسجد نیز موزون و فنی و حساب شده باشد از اینکه بعضی از افشارگروهها، صنفها، جناحها و جنسهای خاص، حاکمیت داشته باشند، به شدت پرهیز شود، ملاک و مدار بکارگیری نیروها ملاکهای اسلامی "علم"، "جهاد" و "تقوی" باشد و خصوصاً از جوانان و نوجوانان و همچنین از

خواهران برای تدبیر در امور مربوط به خودشان و ۲ مسایل کلی مساجد بهره‌برداری شود. در مسایل مربوط به اقشار مختلف جامعه اصل را بر "جاذبه" و نه "دافعه" گذارده شود. به عبارت دیگر همه نیروها مورد استقبال باشند ولی مرکزیت با نیروهای مجرب و متعهد باشد.

رعایت زیبایی‌های "حسی، خیالی، عقلی" در امور مساجد از سوی بسیجیان، سبب محبوبیت بسیجیان از سوی، موفقیت در جذب نیروها از سوی دیگر و فعال شدن مساجد و مرکزیت یافتن این اصلیت‌ترین مکان برای سازماندهی و ... نیروها به پیروی از سنت نبوی خواهد شد و مسجد کارکرد واقعی خود را به دست صالحترین نیروهای جامعه باز خواهد یافت.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پی نوشتها:

- ۱- مرتضی مطهری، فلسفه اخلاق، انتشارات صدرا: ۱۳۶۷، ص ۹۷.
- ۲- برای ملاحظه بعضی تعاریف زیبایی مراجعه شود به: ویل دورانت، لذات فلسفه، ترجمه عباس زریاب.
- چاپ دانشجویی: ۱۳۷۳، ص ص ۹-۲۱۸ و و. ت. ستیس، فلسفه هگل، ترجمه حمید عنایت، ج دوم، شرکت سهامی کتابهای جیبی (چاپ ششم): ۱۳۷۰، ص ۶۲۹.
- ۳- برای مطالعه بیشتر منشأ هنر و زیبایی مراجع شود به: محمد تقی جعفری، مقاله جایگاه زیبایی در فلسفه زندگی، نامه فرهنگی شریف: دی ماه ۱۳۷۲، ص ص ۹-۱۵.
- ۴- سید قطب، آفرینش هنری در قرآن، ترجمه محمد مهدی فولادوند، بنیاد قرآن: ۱۳۵۹، ص ۷۵ و ص ص ۷۴-۴۴ و ۶۱-۱۵۹.
- ۵- هنر از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم: ۱۳۷۳، ص ۱۹.
- ۶- لذات فلسفه، ص ص ۴-۲۲۳.
- ۷- فلسفه اخلاق، ص ص ۴-۱۰۲.
- ۸- برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به: فلسفه اخلاق، ص ص ۱۰-۱۰۷ و ص ۱۳۱.
- ۹- اسلام ناب در کلام و پیام امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س): خرداد ۷۴، ص ۸۰.
- ۱۰- همان منبع، ص ۸۱.
- ۱۱- اینکه موسیقی مطلقاً از نگاه دینی مورد مقبول و یا مطرود واقع شده است، از آنروست که جدای از محتوای فاسدی که می‌تواند ضمیمه آهنگها شود، خود آهنگهای طرب‌آور و بزمی می‌تواند روحیه عفاف، حیا و ... را از جامعه بزدايد. به عنوان شاهد می‌خوانیم که مادیانهای سرزمین لیبی از شنیدن موسیقی برای عمل جفتگیری تهییج می‌شدند پس باید زنان ابراهیمات کنند! لذات فلسفه، ص ۲۲۰.